

Державні символи незалежної України

on-line експозиція

Наукова бібліотека
НЮУ ім. Ярослава Мудрого
2021

Державні символи

закріплені в
законодавстві країни
офіційні знаки
(зображення, предмети)
та звукові вираження,
що в короткій формі
виражають одну чи
кілька ідей політичного,
національного,
історичного характеру і
символізують
суверенітет держави

**Україна,
як суверенна держава,
має власні
державні символи**

Україна — суверенна держава

Населення —
47 056 тис. осіб
(на 01.08.2005)

Територія —
603 700 км²

Україна є суверенна
і незалежна, демократична,
соціальна, правова держава.

Суверенітет України
поширюється на всю
її територію.

Україна є унітарною державою.
Територія України в межах
існуючого кордону є цілісною і недоторканною.

Конституція України

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

*прийнята на 5-й сесії 2-го скликання
Верховної Ради України
28 червня 1996 року*

Стаття 20

Державними символами
України є
Державний Прапор України,
Державний Герб України і
Державний Гімн України.

*(тлумачення в редакції
від 15 березня 2016 року)*

ДЕРЖАВНІ СИМВОЛИ УКРАЇНИ

Державний ПРАПОР

Державний ГІМН

Державним Гімном України є національний гімн на музику М. Вербицького із словами першого куплету та приспіву твору П. Чубинського в такій редакції:

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам ,браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Державними символами України є Державний Прапор України,
Державний Герб України і Державний Гімн України.
Стаття 20 Конституції України

Державний ГЕРБ

Про Державний Прапор України :
постанова Верхов. Ради України від 28 січ.
1992 р. № 2067-XII // Відомості Верховної
Ради України. – 1992. – № 19. – Ст. 257.

ДЕРЖАВНИЙ ПРАПОР УКРАЇНИ

- **стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів (ст. 20 Конституції України)**
- **прямокутне полотнище, яке складається з двох рівних за шириною горизонтально розташованих смуг: верхньої - синього кольору, нижньої - жовтого кольору, із співвідношенням ширини прапора до його довжини 2:3 (постанова ВР № 2067-XII від 28.01.1992)**
- **піднімається на будинках органів державної влади і управління, місцевого самоврядування, дипломатичних і консульських представництв України, на прикордонних заставах та митницях, під час проведення офіційних державних церемоній та інших заходів тощо.**

Про День Державного Прапора України : Указ Президента України від 23 серп. 2004 р. № 987/2004 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 35. – Ст. 2332.

Значення кольорів на Державному Прапорі України традиційно трактують як поєднання синього чистого, мирного, безхмарного неба, що простягнулося над жовтим кольором хлібного лану – символу мирної праці і достатку.

24 липня 1990 р. на флагшток перед будівлею Київської мерії був піднятий синьо-жовтий прапор, освячений у Софіївському соборі.

На вшанування багатовікової історії українського державотворення, державної символіки незалежної України та з метою виховання поваги громадян до державних символів з 2004 р. згідно Указу Президента

щорічно 23 серпня святкується

День Державного Прапора України

ДЕРЖАВНИЙ ГЕРБ УКРАЇНИ

Про Державний Герб України
: постанова Верхов. Ради України
від 19 лют. 1992 р. № 2137-XII //
Відомості Верховної Ради України. –
1992. – № 40. – Ст. 592.

- Великий Державний Герб України встановлюється з урахуванням малого Державного Герба України та герба Війська Запорізького законом, що приймається не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України.

Головним його елементом є Знак Княжої Держави Володимира Великого – малий Державний Герб України (ст. 20 Конституції України)

- Затверджено **тризуб** як малий Герб України, вважаючи його головним елементом великого Герба України.

Зображення Державного Герба України поміщується на печатках органів державної влади і державного управління, грошових знаках та знаках поштової оплати, службових посвідченнях, штампах, бланках державних установ з обов'язковим додержанням пропорцій зображення герба (постанова ВР № 2137-XII від 19.02.1992)

Великий Державний Герб України
знаходиться ще у стадії розробки.

На сьогодні до Верховної Ради України подано кілька варіантів законопроектів.

Тризуб є стародавнім символом, який зустрічався на нашій території з найдавніших часів і шанувався як магічний знак свого роду, оберіг.

У вигляді державної символіки він використовувався князями часів Київської Русі, став Державним Гербом УНР, у ХХ ст. як символ репрезентував різні політичні організації.

Ставши Державним Гербом сучасної України тризуб символізує тяглість і спадкоємність традицій нашої території.

Архівні документи з питання створення Державного Герба України // Український інститут національної пам'яті. – Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua/publication/derzhavnii-gerb-ukraini>

Державний Гімн України

Державним Гімном України є національний гімн на музику М. Вербицького із словами першого куплету та приспіву твору П. Чубинського в такій редакції:

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Закон України «Про Державний Гімн України» від 6 березня 2003 року

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

- національний гімн на музику М. Вербицького із словами, затвердженими законом, що приймається не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України (ст. 20 Конституції України)
- із словами першого куплету та приспіву твору П. Чубинського “Ще не вмерла України і слава, і воля”

Урочисті заходи загальнодержавного значення розпочинаються і закінчуються виконанням Державного Гімну України.

Музичне виконання Державного Гімну здійснюється під час проведення офіційних державних церемоній та інших заходів (Закон України № 602-IV від 06.03.2003)

Про Державний Гімн України : Закон України від 06 берез. 2003 р. № 602-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 24. – Ст. 163.

Стаття 338.

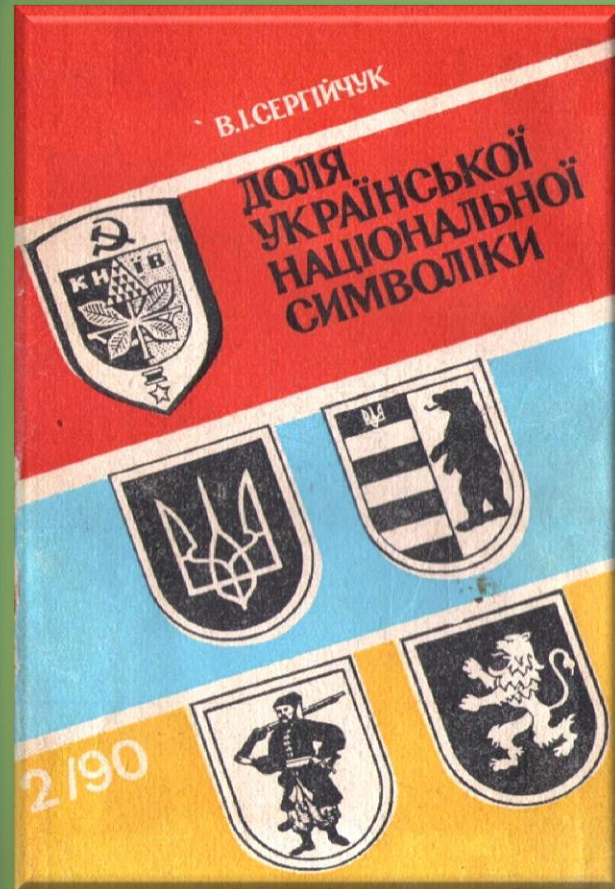
НАРУГА НАД ДЕРЖАВНИМИ СИМВОЛАМИ

Публічна наруга над Державним Прапором України, Державним Гербом України або Державним Гімном України – карається штрафом до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до 6-ти місяців або позбавленням волі на строк до 3-х років.

Кримінальний Кодекс України : станом на 05 січ. 2016 р. – Відповідає офіц. тексту. – Харків : Право, 2016. – 266 с.

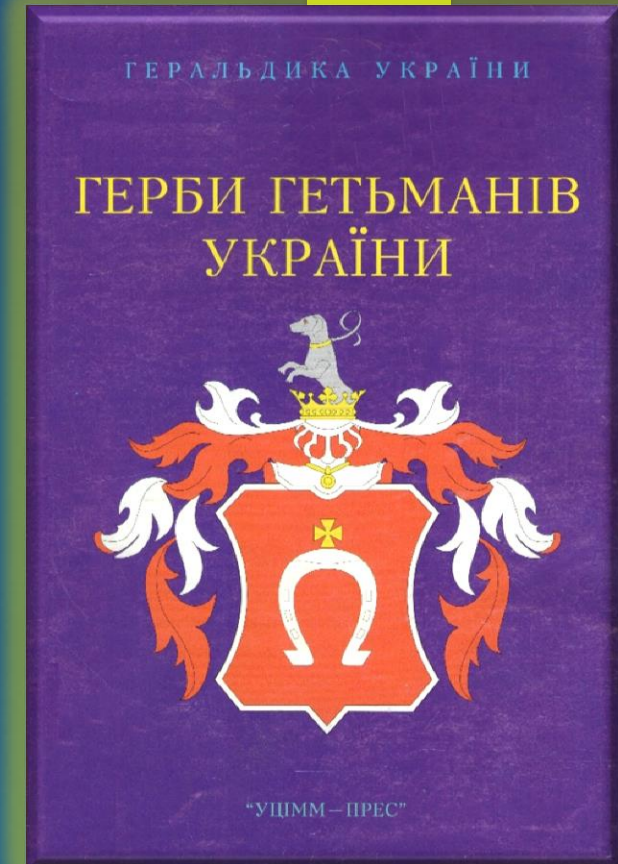
Сергійчук В. І. Доля української національної символіки / В. І. Сергійчук. - Київ : Знання, 1990. - 48 с. - (Час і суспільство).

Автор розповідає про походження української національної символіки, багатовікові традиції використання жовто-блакитних прапорів, тризуба, бунчаків, гербів на українських землях.

Книга знайомить з гербами та життєвим шляхом українських гетьманів, від початків козаччини й до останнього гетьмана України П. Скоропадського. Також подані витoki геральдики та деякі її правила й традиції

Єремєєва І. С. Герби гетьманів України / І. С. Єремєєва. - Київ : УЦІММ-ПРЕС, 1998. - 54 с. – (Геральдика України).

ДЕРЖАВНІ АТРИБУТИ УКРАЇНИ

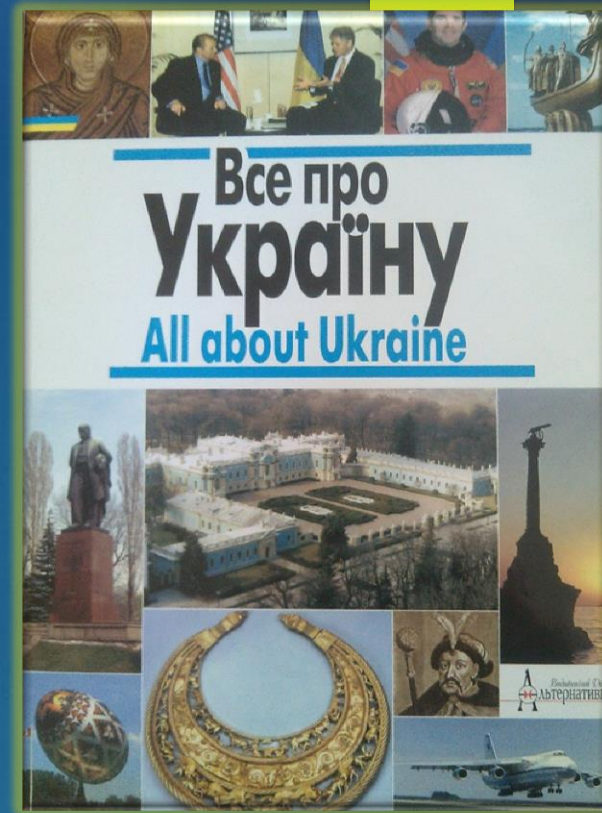
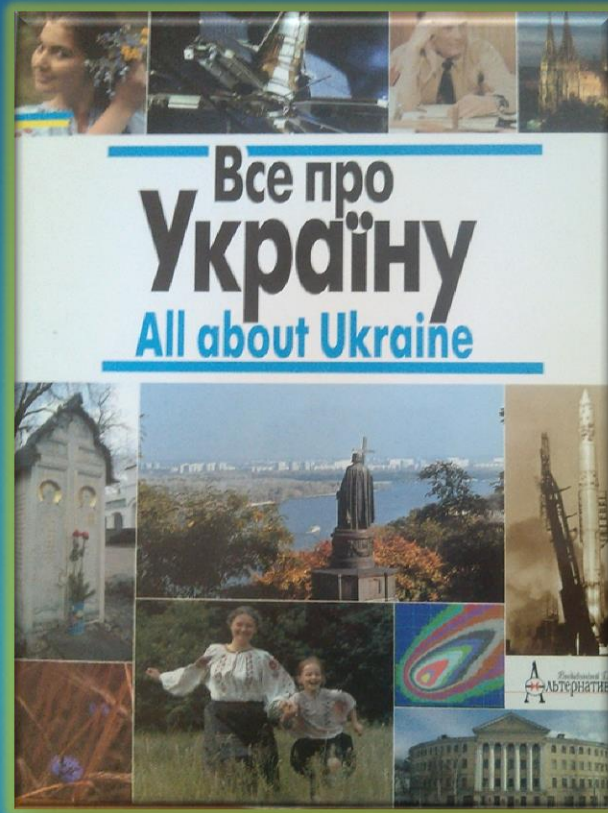

**Державні символи
є складовою більш широкого поняття
державні атрибути,**

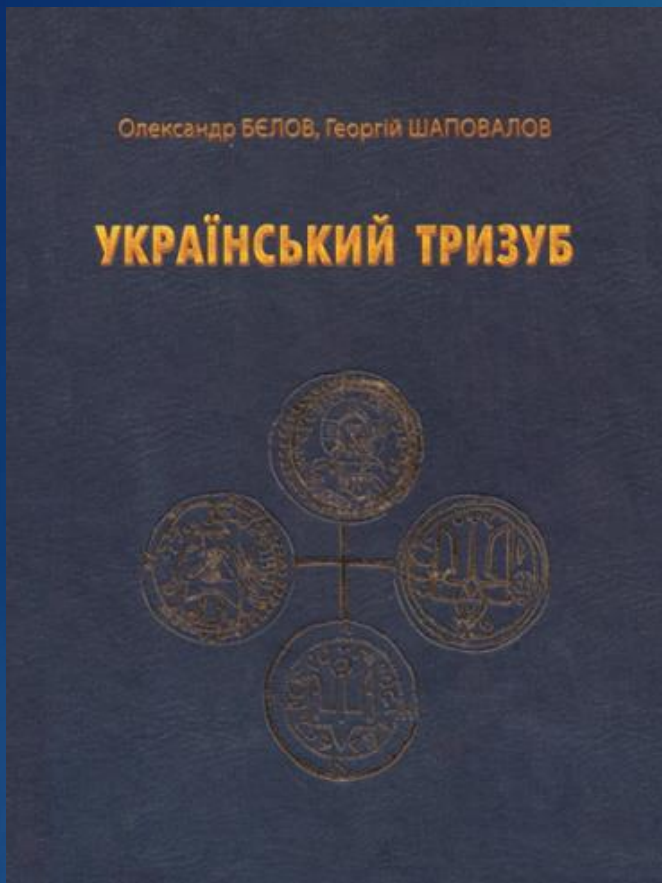
до числа яких входять також:

- **офіційна назва держави – Україна**
- **столиця держави – місто Київ**
- **державна мова – українська**
- **державна печатка**
- **національна грошова одиниця – гривня**
- **державні нагороди**
- **почесні значки**
- **національні пісні**

Все про Україну = Oll about of Ukraine. – Київ : Альтернативи, 1998. – Т. 1 - 2.

У двох томах ілюстрованого видання подано відомості про історію України, її географічне положення, територію, клімат, рослинний і тваринний світи, населення, адміністративно-територіальний устрій, освіту, науку і культуру тощо.

Бєлов О. Ф. Український тризуб: історія та історичний реконструкт : монографія / О. Ф. Бєлов, Г. І. Шаповалов ; Нац. акад. наук України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського. – Запоріжжя : Дике Поле, 2008. – 264 с. – URL: <https://svit.in.ua/kny/tryzub.pdf> (дата звернення: 10.01.2020).

У монографії досліджується історія вивчення українського тризуба у ХІХ – на початку ХХІ ст. Показано спроби багатьох дослідників осягнути його походження та їх намагання зрозуміти значення цього знаку. Доведено, що сучасний Державний герб України походить від двох прадавніх язичеських та християнських символів - хреста та якоря, які уособлюють віру та надію на спасіння.

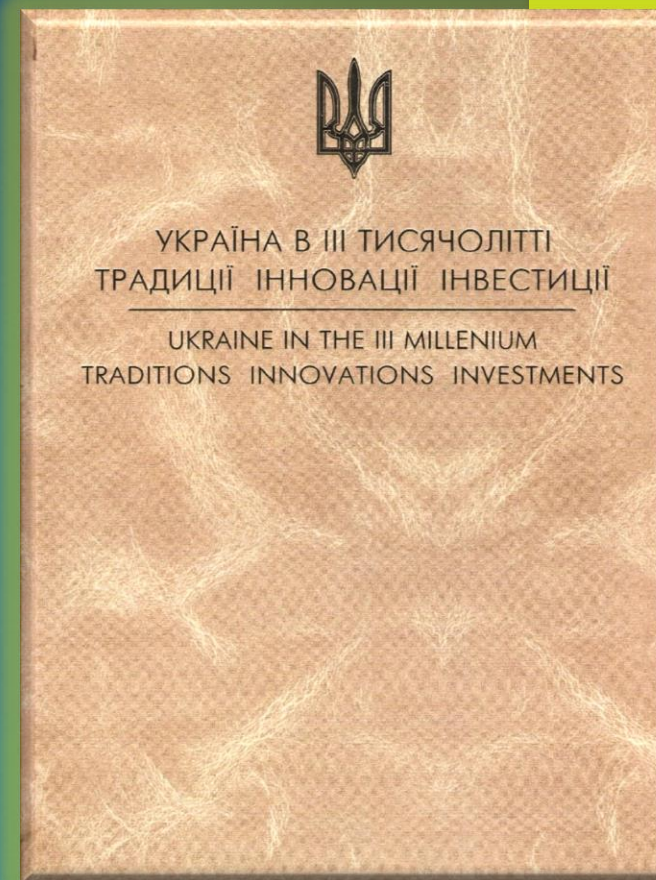
Книга рекомендована викладачам навчальних закладів, державним службовцям, історикам, археологам, етнологам, культурологам - всім, хто цікавиться історією України.

Багатотомне видання, яке створює літопис української історії і сучасності, традиційні та інноваційні технології успіху українців.

Подано узагальнений портрет української держави, розкрито різноманітні аспекти її розвитку, минулі і сучасні досягнення, представлено історію становлення української державності в особах від княжої доби до сучасності.

Показано Київ – столицю України, місто, яке незважаючи на постійне руйнування і нищення, відроджувалося і завжди залишалося духовним та інтелектуальним центром України.

Під новим кутом зору представлено шлях розвитку України як європейської держави.

Україна в ІІІ тисячолітті. Традиції. Інновації. Інвестиції / авт.-упоряд. В. В. Болгов. – Київ : Консорціум, 2008. – Т. 1, кн. 2. – 540 с.

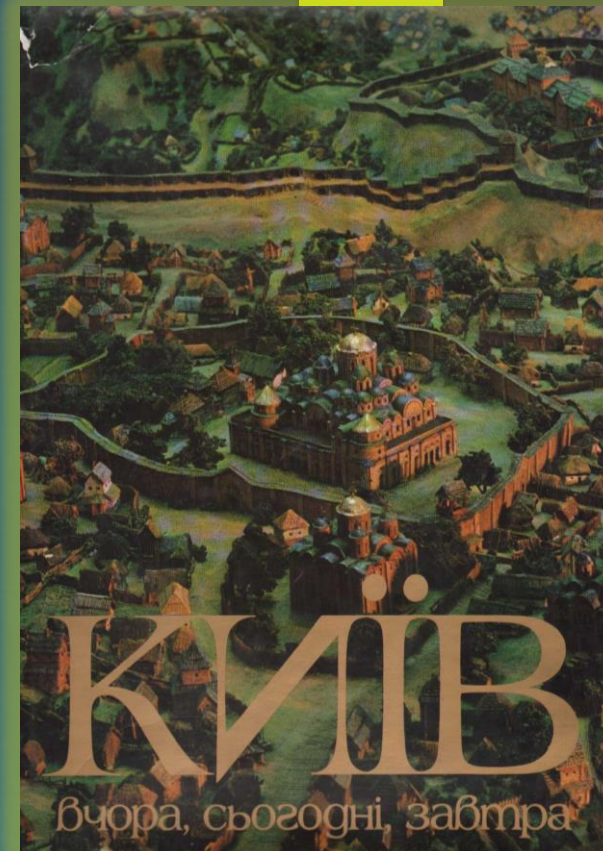
ЗАКОН УКРАЇНИ
«ПРО СТОЛИЦЮ УКРАЇНИ –
МІСТО-ГЕРОЙ КИЇВ»

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР

Законом України "Про столицю України – місто-герой Київ" визначається спеціальний статус Києва, як столиці України, особливості здійснення виконавчої влади та місцевого самоврядування відповідно до Конституції України та її законів.

Стаття проф. В. Л. Федоренко присвячена актуальним питанням правового статусу столиці України – Києва. Аналізується генезис і перспективи розвитку адміністративно-територіального устрою України, досліджуються столичні функції, їх система та зміст.

Закон України "Про столицю України – місто-герой Київ" : наук.-практ комент. – Харків : Право, 2012. – 248 с.

Федоренко В. Л. Столиця України – місто-герой Київ: поняття, адміністративно-територіальний устрій, функції / В. Л. Федоренко // Публічне право. – 2013. – № 1. – С. 6-12.

УКРАЇНСЬКА МОВА – ДЕРЖАВНА МОВА

Про засади державної мовної політики :
Закон України від 3 лип. 2012 р. № 5029-VI //
Відомості Верховної Ради України. – 2013. –
№ 23. – Ст. 218.

Проект Закону України "Про
функціонування української
мови як державної та поряд-
док застосування інших мов
в Україні" : (реєстр. № 11075
від 13 серп. 2012 р.) // Право
України. – 2016. – № 3. – С. 105-
157.

Право України : юрид. журн. – 2016. – № 3 :
Українська мова як державна. – 290 с.

Статті актуальної теми номеру висвітлюють ключові етапи легалізації української мови як державної в рамках українського конституційного правопорядку.

Здійснюється аналіз Закону України від 3 липня 2012 р. та проекту закону від 13 серпня 2012 р.

Розглядаються питання мовної політики в Україні, історичні передумови та підстави конституційного закріплення статусу української мови як єдиної державної, особливості міжнародних і європейських стандартів мовних прав людини та відповідність їм українського мовного законодавства, стан його виконання і перспективи вдосконалення.

УКРАЇНСЬКА МОВА ДОМІНУЄ:

У державному,
комунальному
секторі та на
підприємствах

В громадських та
інших організаціях

В медицині

В освіті та науці

У сфері послуг

У виробництві

В кіно та театрі

В медіа та на
інтернет-сайтах

У війську та в
силових
структурах

ІНОЗЕМНІ МОВИ ТА МОВИ НАЦМЕНШИН БЕЗ ОБМЕЖЕНЬ:

У приватному
спілкуванні

У релігійних обрядах

У назвах і
зображеннях
zareєстрованих
в Україні
торгових марок

Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25 квіт. 2019 р. № 2704-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2019. – № 21. – Ст. 81. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (дата звернення: 10.01.2020).

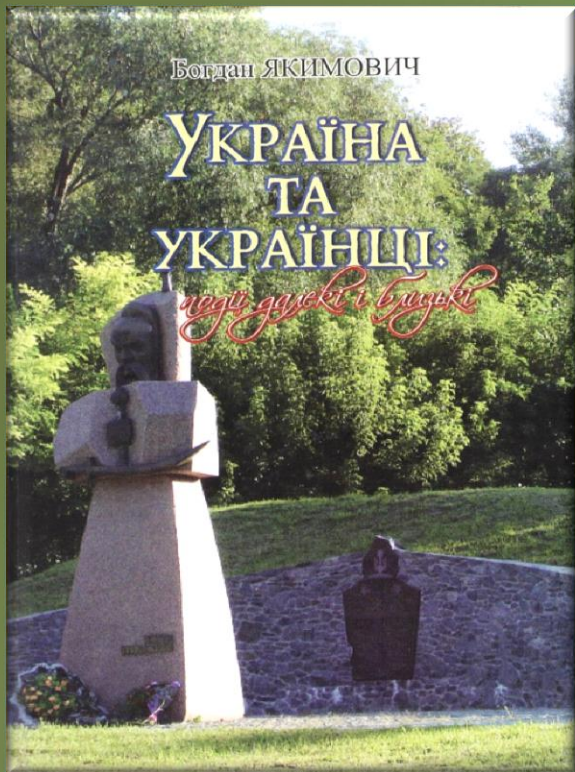
Реагуючи на виклики мовної практики, сучасна редакція правопису розширила межі використання орфографічних варіантів. Кожний історичний період розвитку мови має свою варіантну динаміку.

Пропонуючи в новій редакції правопису низку орфографічних варіантів, кодифікатори виходили з того, що варіативність — це органічна частина правописного кодексу і тією чи іншою мірою вона притаманна кожній мові на різних етапах її історичного розвитку.

Нова редакція Українського правопису - це оновлена версія 1992 року, яка містить в собі ряд змін. Українська національна комісія з питань правопису затверджена Кабінетом Міністрів, постаралася в новій версії зберегти всі традиції української мови, але додати і сучасні мовні явища.

Український правопис : схвал. постановою Каб. Міністрів України від 22 трав. 2019 р. № 437. — Репринтне вид. — Харків : Право, 2019. — 292 с.

До вибраних праць вченого-історика **Б. З. Якимовича** увійшли наукові та науково-популярні статті з історії України, української воєнної та військової історії, національної символіки, вексіології, культурології, доповіді, відгуки, виступи.

Довідкове видання **А. Л. Багнюка** розкриває значення і зміст античних, християнських і національних символів та образів, які на думку автора, належать до основи української духовності.

Якимович Б. З. Україна та українці: події далекі і близькі : вибр. пр. / Богдан Якимович. – Львів : Ін-т українознавства, 2014. – 1085 с.

Багнюк А. Л. Символи українства : худож.-інформ. довід. / Анатолій Багнюк. – Тернопіль : Навч. кн., 2010. – 510 с.

**Наукова бібліотека НЮУ ім. Ярослава Мудрого
Укладач, дизайн: зав. сектором В. В. Брагінська**